

BUDŻET GMINY

Podstawowym aktem prawnym regulującym proces budżetowania w gminie jest ustawa o finansach publicznych.

Art. 211.

1. Budżet jednostki samorządu terytorialnego jest rocznym planem dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów tej jednostki.
2. Budżet jednostki samorządu terytorialnego jest uchwalany na rok budżetowy.
3. Rokiem budżetowym jest rok kalendarzowy.
4. Podstawą gospodarki finansowej jednostki samorządu terytorialnego w danym roku budżetowym jest uchwała budżetowa.
5. Uchwała budżetowa składa się z:
 - 1) budżetu jednostki samorządu terytorialnego;
 - 2) załączników.

Art. 233.

Inicjatywa w sprawie sporządzenia projektu uchwały:

- 1) budżetowej,
 - 2) o prowizorium budżetowym,
 - 3) o zmianie uchwały budżetowej
- przysługuje wyłącznie zarządowi jednostki samorządu terytorialnego.

Art. 234.

Uchwała organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego w sprawie trybu prac nad projektem uchwały budżetowej określa w szczególności:

- 1) wymaganą szczegółowość projektu budżetu jednostki samorządu terytorialnego;

- 2) terminy obowiązujące w toku prac nad projektem uchwały budżetowej jednostki samorządu terytorialnego;
- 3) wymogi dotyczące uzasadnienia i materiały informacyjne, które zarząd przedłoży organowi stanowiącemu jednostki samorządu terytorialnego wraz z projektem uchwały budżetowej.

PROCEDURA TWORZENIA BUDŻETU

Budżet w gminie oparty jest o procedurę jego tworzenia. Procedura powinna zawierać opis poszczególnych kroków przy tworzeniu budżetu oraz przybliżone terminy tych kroków.

Procedura uchwalania budżetu JST

Schemat procedury uchwalania budżetu gminy oraz jego treść określa ustawa o finansach publicznych. Ustawa nakłada na organy gminy szereg obowiązków. Rada zobowiązana jest do określenia w odpowiedniej uchwale trybu pracy, terminów i obowiązków jednostek organizacyjnych gminy w toku prac nad projektem budżetu, wymaganą szczegółowość objaśnień oraz dodatkowe materiały informacyjne, które wójt powinien przedłożyć wraz z projektem uchwały budżetowej.

Wójt gminy zobowiązany jest do przedłożenia - do **15 listopada** roku poprzedzającego rok budżetowy - radzie gminy oraz Regionalnej Izbie Obrachunkowej projektu uchwały budżetowej wraz z objaśnieniami i informacją o stanie mienia komunalnego radzie gminy w celu zaopiniowania przez te instytucje.

Projekt budżetu przygotowuje wójt/burmistrz/prezydent.

Po przygotowaniu budżetu przez wójta trafia on do oceny przez komisję budżetową oraz ewentualnie dodatkowo inne komisje. Radni podczas prac w komisjach dyskutują i oceniają projekt budżetu. Jeśli projekt jest odpowiedni jest on poddawany pod głosowanie Rady Gminy.

Rada Gminy może dokonać zmian w projekcie budżetu zaproponowanym przez wójta. Jednak bez zgody wójta, nie mogą to być zmiany zwiększające deficyt budżetowy czyli zwiększenie wydatków bez określenia ich źródeł w dochodach gminy.

Uchwałę budżetową rada przyjmuje w głosowaniu jawnym **zwykłą większością głosów** w obecności co najmniej połowy ustawowego jej składu (kworum).

„W trakcie prac nad budżetem żaden przepis nie obliuguje formalnie ani organu wykonawczego ani rady do poddawania projektu budżetu opiniowaniu czy też konsultacjom społecznym. Jednocześnie też żaden przepis tego nie zabrania”.(Długosz)

A zatem, jako mieszkańcy gminy, możemy podejmować takie działania, które zachęcą władze samorządowe do rzetelnego konsultowania budżetu z mieszkańcami. Wszystko zależy od nas i od dobrej woli władz.

Tryb prac nad projektem budżetu może obejmować także:

- **procedurę konsultacji projektu** z instytucjami, organizacjami, podmiotami i obywatelami poprzez przeprowadzenie ankiet, spotkania wójta z ww. podmiotami itp.; konsultacje te nie ograniczają ostatecznych decyzji zarządu i rady;
- **informowanie zarządu** (w toku prac nad budżetem) przez jednostki organizacyjne JST o wnioskach, opiniach, petycjach itp. składanych do tych jednostek w związku z realizacją zadań samorządu oraz budżetu.

Komplementarnym elementem projektu uchwały budżetowej są **objaśnienia**, bez których tak radni, jak i mieszkańcy nie są w stanie zrozumieć zawartych w projekcie budżetu dochodów i wydatków. Objasnienia powinny zawierać opis każdej pozycji (m.in. ich podstawę prawną, sposób kalkulacji). Każdy wydatek powinien być w objaśnieniu uzasadniony, porównany z wydatkiem poniesionym w roku poprzednim.

„Nie ma żadnych przeszkód, aby objaśnienie, opis i uzasadnienie nie zawierały informacji na temat przeprowadzanych w trakcie roku budżetowego lub w trakcie prac organu wykonawczego konsultacji tytułów dochodów i wydatków z instytucjami konsultacyjnymi, organizacjami społecznymi czy indywidualnymi obywatelami oraz zgłaszane w ciągu roku opinii, skargi i wnioski dotyczące dochodów i wydatków JST.” (KTO?)

Cykl budżetowy

Tak zwany cykl budżetowy, czyli kolejne działania władz publicznych dotyczące budżetu jako instrumentu realizacji celów publicznych i planu finansowego obejmuje następujące cztery etapy tworzenia budżetu:

I. Tworzenie projektu budżetu (Do 15 listopada)

Proces tworzenia budżetu obejmuje wszelkie prace związane z przygotowaniem projektu budżetu gminy. W Polsce za przygotowanie budżetu odpowiada zarząd gminy (wójt, burmistrz, prezydent). Jest to wyłączna kompetencja tego organu, co oznacza, że zarząd może lecz nie musi uwzględniać propozycji mieszkańców. Nic nie stoi jednak na przeszkodzie aby zarząd gminy konsultował się z mieszkańcami w czasie przygotowywania projektu budżetu.

Projekt budżetu musi zostać opracowany do 15 listopada, roku poprzedzającego rok budżetowy. Projekt do tego czasu musi zostać przedłożony radzie gminy oraz Regionalnej

Izbie Obrachunkowej, która sprawuje nadzór nad gospodarką finansową gminy.

Proces tworzenia projektu budżetu jest najlepszym momentem do wprowadzania rozwiązań związanych z angażowaniem mieszkańców w wyrażanie swoich preferencji odnośnie przyszłorocznego budżetu.

Na proces tworzenia projektu budżetu składa się:

- przyjęcie danych ekonomicznych do budżetu na rok następny i określenie podstawowych parametrów usług publicznych świadczonych z budżetu,
- opracowywanie planów rzeczowych zadań realizowanych ze środków budżetu (w tym zadań nowych) oraz projekty planów dochodów i wydatków (w tym programów inwestycyjnych i wieloletnich) oraz oszacowanie ich skutków finansowych wraz z uzasadnieniem.
- wstępny podział kwot dochodów i wydatków na poszczególne zadania oraz określenie limitów tych wydatków,
- przygotowanie budżetów poszczególnych zadań lub wydziałów w ramach przygotowanie projektu budżetu jest i przedłożenie go zarządowi do akceptacji,
- dyskusja zarządu i jego decyzja dotycząca projektu uchwały budżetowej,

II Uchwalanie budżetu (Do 31 grudnia. W szczególnych przypadkach możliwe jest przesunięcie terminu uchwalania budżetu do 31 stycznia)

W momencie przekazania przez zarząd projektu budżetu radzie gminy, rozpoczyna ona prace nad uchwaleniem budżetu. Rozpoczynają się prace komisji rady oraz rady gminy nad projektem budżetu zaproponowanym przez zarząd.

Rada gminy nie może wprowadzić zmian w budżecie zaproponowanym przez zarząd, które przyczyniły by się do zwiększenia deficytu budżetowego, lub zmniejszenia dochodów

budżetowych.

Gdy rada przeanalizuje projekt budżetu dochodzi do jego uchwalenia. Rada ma na to termin do 31 grudnia. W szczególnych przypadkach, termin może zostać przedłużony do 31 stycznia.

Proces uchwalania budżetu składa się z:

- prace rady nad budżetem, w tym prace jej komisji problemowych,
- uchwała budżetowa rady,

III. Wykonanie budżetu (do 31 grudnia roku budżetowego)

Po uchwaleniu budżetu gminy, opracowywany jest szczegółowy układ wykonawczy budżetu, oraz w niektórych przypadkach harmonogram jego realizacji. Budżet wykonywany jest przez zarząd gminy i to on odpowiedzialny jest za jego realizację. Budżet wykonywany jest w roku budżetowym.

W trakcie realizacji budżetu może on być zmieniany. Uprawnienie do składania propozycji zmian w budżecie ma tylko zarząd. Rada gminy może zaakceptować lub odrzucić propozycje zmian zaproponowanych przez zarząd. Rada może również zawrzeć w uchwale budżetowej uprawnienia dla zarządu do wprowadzania zmian bez konieczności przegłosowywania ich przez radę gminy.

Na proces wykonania budżetu składają się:

- układ wykonawczy budżetu przygotowany przez organ wykonawczy,
- proces wykonywania budżetu,

IV Sprawozdanie z wykonania budżetu (do 30 czerwca)

Po wykonaniu budżetu w roku budżetowym, ma miejsce sprawozdanie się zarządu z wykonania budżetu. Zarząd przedstawia szczegółowe sprawozdanie na co zostały wydatkowane środki z budżetu i w jakim zakresie udało zrealizować się dochody gminy. Jeśli

sprawozdanie zarządu zostanie rozpatrzone przez komisje rady gminy i radę pozytywnie, zarządowi udzielone zostaje absolutorium.

- ocena wykonania zadań budżetowych w ciągu roku i sformułowanie wniosków na kolejny cykl budżetowy; jest to ocena formalna (absolutorium) i merytoryczna (stopień wykonania zadań na jakościowo zadowalającym poziomie).

Cykl budżetowy ma charakter powtarzalny i „domknięty”.

Ważne!

1. Za przygotowanie projektu budżetu odpowiedzialny jest wójt, burmistrz, prezydent gminy.
2. Inicjatywa zmian w budżecie po jego uchwaleniu należy wyłącznie do wójta, burmistrza, prezydenta.